

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİNİN DÜZENLEDİĞİ “MODERN ÇAĞDA GENÇLİĞİN ANLAM ARAYIŞI” SEMPOZYUMUNDA TAKDİM EDİLEN SÖYLEŞİLERDEN “MEDYA VE GENÇLİK” BAŞLIKLİ YAZI

Ekrem KIZILTAŞ*

Hayırlı günler, Cenab-ı Hakk'ın selamı, rahmeti hepimizin, hepimizin üzerine olsun. Medya gayyasına düşen gençlik çıkarılabilir mi, bilmiyorum. 'Modern Çağda Gençliğin Mana Arayışı'nı konuşuyoruz, benim konum da 'Medya ve Gençlik'. En azından medyanın ne olduğu nasıl çalıştığı ve medya denildiğinde ne anladığımız hakkında bir şeyler söyleyelim inşallah.

Medya dediğimiz şey eskiden basın ve daha önce de matbuat idi, malum. 1830'larda padişahımız 2. Mahmud, 'yahu bu keferelerin var, bizde neden olmasın' diye bir gazete çıkarılmasını irade buyurur ve şimdiki Resmi Gazete'nin babası, belki de dedesi diyebileceğimiz Takvim-i Vekayi çıkarılır.

Hemen belirtelim, Osmanlı'ya matbaa çok geç geldi sözü, bir anlamda doğru olsa da esasında tam gerçeği ifade etmez. Çünkü Osmanlı tebaası olan ekalliyetler matbaanın icadını takip eden yıllarda matbaalar kurmuşlar ve gazeteler çıkarmaya başlamışlardı. Ancak harflerin zorluğu ve başka bazı sebeplerle, Osmanlıca baskı yapabilmek için beklenmesi gerekti.

Takvim-i Vekayi, resmi bir gazetedir ve genellikle sarayda olup bitenleri, atamaları, tayinleri yazar. Dolayısıyla ciddi manada gazete demek pek anlamlı değil. Sonrasında İngiliz büyükelçiliğinde görevli William Churchill isimli bir zat, dönemin Dahiliye Veziri Akif Paşa ile çıktığı bir avda bir çocuğu yaralar. Bu olaya çok kızar Akif Paşa ve onu içeri atar. Bir süre içeride tuttuğu için de diplomatik bir skandal çıkar, ortalık karışır. İngilizler, Osmanlı Devleti'nin özür dilemesini isterler. Biraz bugünkü rahip Brunson olayını hatırlatan bu olay sebebiyle, zayıf Osmanlı Devleti bu kişiye birtakım imtiyazlar tanır. Bunlardan bir kısmı, adama iyi para kazandıracak yağ ticareti falan gibi şeylerdir ve bu arada bir de gazete çıkarma hakkı koparmıştır Churchill. Aslında Osmanlı'da ilk özel gazete diyebilir miyiz bilmiyorum ama, Ceride-i Havadis'i çıkarır. İlginç olan ve bugün hala ders almamız gerekli olan nokta,

* Gazeteci, Yazar.

bu gazeteyi çıkarırken William Churchill'e gazeteyi sübvanses etmesi için yıllık 1.250 kuruş da ödenek verilmesidir. Yani gazete kendi imkânlarıyla ayakta duramayacağı için, bu gazetenin çıkarılmasına, sübvanses ederek katkıda bulunur Osmanlı Devleti.

Bu sübvanses geleneği aslında bizim medya tarihimize ilk özel gazete *Ceride-i Havadis*'le başlayıp bir anlamda yakın tarihlere kadar çeşitli şekillerde süren bir gelenektir. Ve bu da aslında medya dediğimiz şeyin kendi ayakları üzerinde duramadığının bir göstergesidir. Tabii bizim esas yerli gazete olarak tabir edebileceğimiz gazete *Tercüman-ı Ahval*'dir ve 1860'ta yayın hayatına girer. Bundan sonra *Tasvir-i Efkâr* ve çeşitli gazeteler basın hayatına girerler. İlgi çekici olan, o dönemdeki gazetelerin çoğunun sahibinin ekalliyetten yani Rum, Ermeni ve Yahudilerden oluşmasıdır. Gazeteler kendi ayakları üzerinde duramadığı ve devlet de bunları sübvanses etmediği için, onlar sübvanses ederler bir anlamda. Bazı zamanlarda Osmanlı'da durumlar karışıp gazetelerle ilgili yasaklamalar olunca, bu kişiler çok rahatlıkla Viyana, Paris ya da başka Avrupa şehirlerine giderek gazetelerini çıkarmayı sürdürürler. Yerine ne getirecekleri konusundaki niyetler muhteliftir ama gazetelerin çoğunun amacı Osmanlıdaki düzeni değiştirmektir. Bu gazetelerin Osmanlı'nın çöküşündeki ciddi payları, ayrı ve uzun bir hikâye...

Biz günümüz medyasından bahsedecektik. Bugün radyo ve televizyonlara ilaveten, basılı gazetelerin internet versiyonları ve sadece internette yayın yapan gazeteler var. Bunun yanında da, gençlerin daha çok ilgi duyduğu sosyal medya dediğimiz bir alan var. Bugün ana akım medya dediğimiz gazeteler ve televizyonlar, aslında devlet tarafından ciddi anlamda murakabeye tutuldukları için daha derli toplu haberler verirler. İstisnalar hariç tabii. Ama gazetelerin internet versiyonları ve bu arada internet gazeteleri henüz hukuki altyapıları tam olarak sağlanamadığı için, tabiri caizse güvenilirlikleri biraz tartışma konusudur. Ama esas sıkıntı, sosyal medya dediğimiz alandır. Günümüzde fıslıtı gazetesi de diyebileceğimiz sosyal medya nerdeyse Türkiye'nin en güçlü medyasıdır, demek çok mübalağalı olmaz. Sosyal medyanın iyi tarafı, insanların birbiriyle olan haberleşmeleri konusunda sağladığı fayda iken, kesinlikle güvenilmez oluşu da kötü tarafıdır. Hoş olmayan taraflarından birisi de, aynı odada bulunan aile fertlerinin bile nerdeyse sosyal medya üzerinden haberleşir hale gelmeleridir. Yani bir tür kopuş yaşatmıştır aile içinde. Bu işin asıl sıkıntı veren tarafı, bu platformların merkezlerinin hepsinin yurtdışında oluşudur. Hepsi ticari birer kuruluş olsalar da, maalesef arka planları oldukça karmaşıktır. Propaganda taraflarının zaman zaman ağır basması yanında facebook, twitter ya da diğerlerinin ABD başta olmak üzere bütün Batı ülkelerinde tabii oldukları yasalara Türkiye'de tabii olmak

istemiyor oluşu, en ciddi problemlerden birisidir.

Bahsini ettiğimiz sosyal medya platformlarının Batılı ülkeler söz konusu olduğunda kanunlara uymaları ama Türkiye’de uymamak için ellerinden geleni yapmaları, zaman zaman ciddi sıkıntılara sebebiyet vermektedir. Hatırlarsanız, önce İstanbul’u sonra da Türkiye’yi ciddi şekilde etkileyen Gezi Olayları’nın önce çığırından çıkarılması ve sonrasında alevlenmesinde, sahte sosyal medya hesaplarının büyük bir rolü vardı. Sonrasında yaşadığımız bazı sıkıntılı dönemlerde de benzer etkiler fark edildi. Ancak Türk yargısına tabi olmak istemeyen bu kuruluşlar, uluslararası ve yerel bazı desteklerle borularını öttürmeyi sürdürdüler, sürdürüyorlar.

Bu kuruluşların sıkıntı veren yönleriyle ilgili çözüm bekleyen problemlerin sürüyor olması bir anlamda üzücü. Ama yakın dönemde yaşananlardan sonra, bundan böyle benzer büyük sıkıntıların yaşanmaması için sanırım güvenlik güçleri gerekli tedbirleri almış durumdadırlar. Sosyal medya alanını sahipsiz zannederek klavye şövalyeliğine kalkışanlara hadlerinin bildirilmesi ile ilgili haberler çoğaldı çünkü.

Şimdi bir sempozyumdayız ve 1.5 saatte bile zor anlatabileceğim şeyleri 15 dakikada anlatmaya çalışmak zorundayım. Biraz daldan dala atlayarak gitsem de, medyanın zaman zaman nasıl kullanıldığı konusunu anlatmaya çalışayım. Boğaziçi Köprüsü’nü yani şimdiki adıyla 15 Temmuz Şehitler Köprüsü’nü biliyorsunuz. 1968/1969’da başlayıp 1972’de açılan bu köprünün yapımına niyet edildiğinde ve yapılma aşamasında, Türkiye’deki bir kesim ve medyanın bir bölümü bu köprüye karşı çıktı. Kimi Zap Suyu’na köprü yapmak varken, Boğaz’a köprü ne lazım, derken başkaları da çeşitli sebeplerle itiraz etti. Bu itirazcılar arasında bulunan o dönemin çok satan gazetelerinden birinin aylarca süren propagandasının sebebi ise, sonradan ortaya çıktı. Gazete şiddetle köprüye karşı çıkıyordu, çünkü köprünün ayaklarından birisinin yapılacağı yerde gazete patronunun hanım arkadaşının yalısı bulunuyordu. Dönemin en çok satan gazetelerinden birisi, olup bitenlerden insanları haberdar etmesi beklenirken, gazete patronunun hanım arkadaşının yalısı yıkılacağı için memleketin faydasına olan bir işe karşı çıkıyordu yani.

İstanbul’da yapımı devam eden yeni havalimanını biliyorsunuz. Konumu sebebiyle adeta dünyanın ortasında olup, en batıya ve en doğuya yapılabilecek uçuşlar için en uygun aktarma merkezi olan İstanbul’a yapılacak bu havalimanına karşı çıkanların çok olduğunu da hatırlarsınız. Yeşilden bahsettiler, orman dediler ya da çevre ile ilgili başka bir sürü hikâyeler anlattılar, karşı çıkanlar. Ancak, medyanın bir bölümünün destek verdiği bu söylentilerin hiçbirisinin aslı astarı yoktu tabii. İstanbul Yeni Havalimanı yapılıp

çalışmaya başladığında, öncelikle Frankfurt Havalimanının ciddi bir darbe alacağı biliniyordu. Yine Londra'daki Heatrow yanında Dubai Havalimanı da etkilenecek bundan.

Yeni Havalimanı ile ilgili olarak yeşil bahanesine sarılıp yapılmaması gerektiğini söyleyenler arasında Almanya Şansölyesi Merkel de vardı mesela. İşin garibi, eski kömür çıkarma alanı olup bataklık olan bu alanla ilgili yeşil, orman ve çevre uyarısı yapan Merkel'in, Frankfurt Havalimanına ilave pist yapılması sırasında muhteşem bir ormanın yok edilmesine itiraz etmemiş olmasıydı. Yapımına 2006'da başladığı halde halen bitirilemeyen Berlin Brandenburg Havalimanı da benzer bir hikâye. Frankfurt'ta ormanın yok edilmesine, Berlin'de yeşil alanların tahrip edilmesine ses çıkarmayan Merkel, Türkiye'den bazılarıyla dirsek temasında bulunarak, İstanbul'a bataklık bir alanda yeni havalimanı yapılmasına karşı çıkıyor ve maalesef medyamızın bir bölümü de utanmadan bu konudaki sözlerini yayınlıyordu. Aynı konuda sosyal medya üzerinden yapılan ve yaptırılan kampanyalar da keza...

Aynı şekilde 3. Boğaz Köprüsü ve Osmangazi Köprüsü ile de benzer süreçleri yaşamak zorunda kaldık. Birileri ülkemizin devasa projeler yapmasına mani olmak için gerçekte olmayan bahaneler üretiyor ve bazı medya organlarımız da buna destek oluyorduk.

Önceleri matbuat ve sonrasında medya dediğimiz sektör, başta devletçe sübvansede edilerek ortaya çıktı. Sonrasında maalesef başka bazı yerlerden sübvansede edilmeye başlanan yayın organları da ayakta durabilmek, faaliyetlerini sürdürebilmek ve bu arada çoğu zaman patronların kasalarını doldurabilmek için bu sübvanselerden medet umar hale geldi. Bugün geldiğimiz aşamada aslında birtakım marjinal diyebileceğimiz yayın organları haricinde çoğunun ıslah edildiğini, en azından fazla zarar veremeyecek hale getirildiklerini söyleyebilmek mümkün. Ama yine de her an her şeyin olabileceği bir ülkede yaşadığımızı ve dolayısıyla medya konusunda dikkatli olmamız gerektiğini unutmamak çok önemli.

Bu ülkede yaşayan herkes ama özellikle de gençlerimiz, bulunduğumuz bölgenin enerji kaynaklarına yakın tarihlerde tespit edilen Doğu Akdeniz doğalgazı da dâhil olunca, Türkiye'nin öneminin çok daha fazla arttığının farkında olmak zorunda. Çünkü bu, şimdiye kadar yapılanların bundan sonra da yapılmaya devam edileceğinin göstergesidir.

Her zaman bize söylenen şeylerin arka planında ne olabileceğine kafa yormakta büyük fayda var. Bu da bize modern çağda gençliğin anlam arayışı hususunda medyanın oynadığı ve oynayabileceği rol hakkında fikirler verir.

Sempozyumun ilk oturumunda ve diğer oturumlarda sunum yapan arkadaşlarımız, ısrarla okuyun, dediler. Tabii okumak derken, cep telefonlarında ya da bilgisayarlarda yapılan okumalar kastedilmiyor sadece. Bize ufuk açacak okumalar, bilgimizi ve anlam arayışımızı ciddi manada kuvvetlendirecek okumalardan da bahsediliyor.

Bu açıdan baktığımızda, gençlerimizin öncelikle nereden geldiğimiz ve halen nerede bulunduğumuz konusuna kafa yormaları gerekiyor bence. Osmanlı'nın varisi olduğumuza göre, ecdadın nasıl başladığı, nerelere kadar gittiği, oralarda ne yaptığı, nasıl yaptığı ve sonrasında neden geri çekilmek zorunda kaldığı gibi konulara kafa yormak faydalı olur mesela. Osmanlı'nın fethettiği yani açtığı yerlerdeki davranışları başka devletlerin işgal ettikleri yerlerde yaptıkları ile karşılaştırıp, bugün yaşadıklarımızla paralellik kurmak, bulunduğumuz konumu anlamamızda ciddi bir öneme sahiptir.

En basitinden, Osmanlı hâkimiyeti sırasında huzur ve istikrar içinde yaşanan bölgelerin bugün karşı karşıya bulunduğu büyük sıkıntılar, kendilerine modern diyenlerin gerçek yüzlerini anlamamızda faydalı olur.

Tarihi olanlarından başlayıp haritalar üzerinde yapılacak bir çalışma bile, dünyanın aslında nasıl döndüğünü anlayabilmek açısından oldukça önemlidir. Osmanlı'nın ulaştığı noktalar, sonra çekildiğinde geriye nelerin kaldığı ve bugün oraların ne durumda olduğu, günümüz dünyasının karşı karşıya kaldığı en önemli problemlerinden birisidir. Osmanlı tarih sahnesinden çekilmiş olsa bile, emperyalistlerin oyunlarının bitmediğini ve kolaylıkla bitmeyeceğini anlamak için Irak, Suriye, Filistin gibi yerlere bakmak yeterli aslında. Ancak bölgemiz başta olmak üzere dünya sahnesinde oynanan oyunların farkında olabilmek için gençlerimizin ciddi okumalar yapabilmesi ve bu arada medyanın kendisine kurabileceği tuzaklardan da korunabilmeleri, çok önemli.

Madem haritadan bahsediyoruz, devam edelim. Son dönemler enerji ile ilgili haritalar moda. Enerji kaynaklarını ve bunları ihtiyacı olan yerlere nakleden boru hatlarını gösteren haritalar, okumasını bilene ciddi ipuçları veriyor. Bu haritalara baktığımızda, enerji fakiri olan ülkemizin enerji terminali olmaya aday olduğunu görüyoruz. Enerji terminali olmak ilk bakışta hafif bir konu olarak gözükse de, bu konudaki gelişmelerin enerji ihtiyacımızdan doğan cari açığımızı azaltacağı, hatta zamanla tamamen ortadan kaldıracağını ve bu durumun ülkemizi alabildiğine önemli hale getirdiğini fark edebiliyoruz.

Bu önem sebebiyledir ki son zamanlarda ülkemize yönelik oyunlarda ciddi artışlar olmuştur. Ve başımızı mümkün olduğu kadar derde sokarak ül-

kemizi yönetilmeyecek hale getirmeyi amaçlayan bu oyunlara medyanın bir bölümünün yanı sıra sosyal medyanın ciddi etkisi vardır.

Gençlerimizin, olabildiği kadar yakın tarih üzerine yazılmış eserleri okumaları çok önemli. Çünkü sizler hanımlar ve beyler, gelecekte Türkiye'yi idare edecek insanlarsınız. Gençliğimizde, 1970'li yıllarda Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) salonlarında bu tür faaliyetleri izlerken, dinlediğimiz insanlar bize bakarak 'Biz karşımızda gelecekteki Türkiye'yi yönetecek insanları görüyoruz.' derlerdi. Ben de aslında gelecekte Türkiye'yi yönetecek insanları görüyorum size bakarken. Sizin omuzlarındaki yük bizden çok daha ağır. Biz vaktiyle her istenileni yapan Türkiye'den bugün kendi ayakları üzerinde durabilen ve rest çekebilen bir Türkiye'ye getirdik, bundan sonra ayakları üzerinde durmanın bedelini ağır bir şekilde bize ödetmek isteyenlerin saldırılarıyla yaşamak durumundayız. Son gelişmeleri bunun üzerinden değerlendirirseniz, kız ya da erkek her birinizin omuzlarına ciddi manada yük biniyor. Hepiniz bu yükün altına belki girmeyeceksiniz ama aranızdan buna aday olanlar olduğu açık. Onların çok okuması, araştırması ve kendi aydınlanmalarını gerçekleştirip çevrelerini de bunları anlatması gerekiyor. Zor bir coğrafyadayız bu coğrafyada kendi ayakları üzerimizde durmanın bedeli ağır. Bunun bir yönü de medya dediğimiz yapının da birileri tarafından kullanılabileceği gerçeğidir.

1991'de körfez problemi çıktığında, Irak'ı bombalamaya başladı diye Amerika'yı eleştiren gazeteler, aradan birkaç gün geçince alkışlamaya başlamışlardı. Merak edip, araştırdım. Meğer, Kuveyt'in ABD bankalarında bulunan paralarından ülkemizdeki medya organlarına aktarmalar yapılmış, bombardıman alkışlanmaya başlanmıştı. Başka çarpıcı bir örnek: Türkiye 1996'da Gümrük Birliğine girdi. Gümrük Birliğine girmeden önce, bazı gazete ve televizyonlar haftalarca Gümrük Birliği aleyhine yayınlar yaptılar. Sonra ne oldu ise, bu gazete ve televizyonlar bir anda Gümrük Birliği savunucusu kesildiler. Merak edip araştırınca, anlaşmaya Avrupa'nın ikinci el otomobillerinin Türkiye'ye serbestçe girebilmesine 10 yıl engel getiren bir madde ilave edilmesi sebebiyle aynı zamanda otomotiv işiyle uğraşan medya patronlarının Gümrük Birliği taraftarı kesildiğini öğrendim. Halbuki, gazetecilik denilen şey, ülke ve millet lehine olan şeylere kendi aleyhine bile olsa rıza göstermeyi, aleyhine olanlara ise ne olursa olsun karşı çıkmayı gerektirir.

Vermek istediğim mesajların karşılık bulduğu temennisiyle hepinize teşekkür ediyor, Cenab-ı Hakk'tan zihin açıklığı diliyorum.